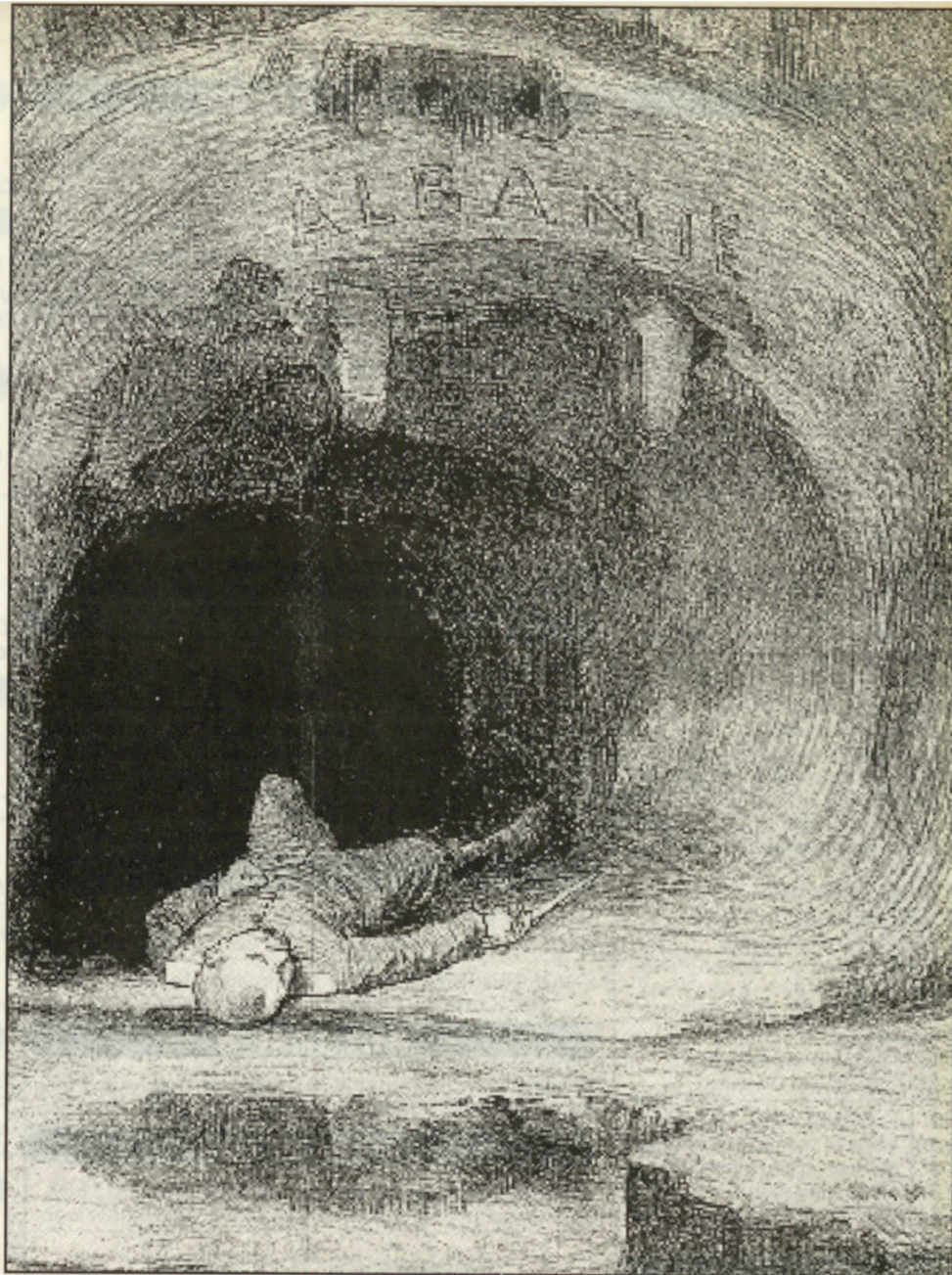

N Mission impossible

► Tekening in de Groene Amsterdammer, 1914.
Thomson ligt geveld in de bek van een leeuw.

▼ Bioscoopjournaal, 1914.

▼▼ De Nederlandse militaire missie na aankomst
in Valona, met enkele Albanezen. Foto uit het boek
'Met Thomson in Albanië'

ROUWPLECHTIGHEID
WIJLEN DEN
LUITENANT-KOLONEL
**L. W. J. K.
THOMSON.**
Woensdag 15 JULI 1914.
Speciale opname der ELITE BIOSCOPE.

◀ Luitenant-kolonel Lode-
wijk Willem
Johan Karel
Thomson.
Foto uit het boek
'Met Thomson in Albanië'

Volgens een gevelegd woord is in Albanië 'het leven van een man niet meer waard dan dat van een kip'. Nederland stuurt geen troepen: na het debacle in Bosnië heeft Den Haag geen trek in een nieuw Balkan-avontuur. En we kennen het land nog, van 1914. Een klein groepje Nederlandse militairen probeerde er toen een politiemacht op poten te zetten. Bij die eerste Nederlandse vredesmissie avant la lettre liet luitenant-kolonel Lodewijk Willem Johan Karel Thomson het leven. 'De held van Durazzo' ligt in Groningen begraven.

Groninger overste Thomson minister van oorlog in Albanië

De held van Durazzo

vuur en bliksem en donder!"
Duizenden Groningers stonden die 15e juli langs de Verlengde Hereweg naar de begrafenisstoet te kijken. Er heerste een eerbiedige stilte. Het leger had een enorm gevolg op de been gebracht. Twee vuurpelotons liepen voorop. Tamboers en een muziekkorps speelden de treurmars van Chopin. Er waren een volgwagen, kransendragers, dan nog acht volgwagens, officieren en onderofficieren van Thomsons regiment, de Koninklijke Militaire Academie, een gewapende sectie, drie ongewapende secties en 'verdere deputaties'.

Tijdens de toespraken op het kerkhof brak 'met zeldzame heftigheid' het onweer los. Volgens de verzamelde pers was het alsof de natuur de gebeurtenissen in een nóg dramatischer daglicht wilde zetten. Maar de regen, die met bakken uit de lucht viel, verbrak de betovering. Nadat de kransen en de palmen op het graf waren gelegd en de laatste lofredes waren uitgesproken, maakte iedereen zich snel uit de voeten. Nog geen twee weken later brak de Eerste Wereldoorlog uit. Albanië en Thomson, 'de held van Durazzo', verdwenen uit het nieuws. Wel kwamen er nog een Thomsonlaan en een Thomsonplein met een monument in Den Haag, en Groningen kreeg een borstbeeld op de Rabenhauptkazerne. Lange jaren stond het voor het gebouw van de dienstplichtkeuring aan de Verlengde Hereweg. Na de afschaffing van de dienstplicht verhuisde de buste van de in vergetelheid geraakte overste naar de Zuider Begraafplaats.

Eigenwijs
Wie was deze man, die door de koningin in haar Groninger toespraak in één adem werd genoemd met onsterfelijke vaderlandse helden als Jan Pieterszoon Coen en Michiel de Ruyter? Een eigenwijze en zelfingenomen snotneus, vond de inspecteur der landstrijdkrachten generaal Snijders. Thomson, toen nog luitenant, had in 1902 in een artikel de waarde van de ouderwetse, strenge militaire tucht in twijfel getrokken. Snijders veegde hem flink de mantel uit. Thomson gaf geen krimp. Hij beriep zich op zijn persoonlijke ervaring met de krijgstuft in de Boerenoorlog, die hij als militair attaché had meegemaakt.
In zijn officiële verslag van het onderhoud met de generaal schreef hij met veel ironie: „Zijne Excellentie zeide, dat hij meer van den oorlog afwist dan ik, dat hij er waarschijnlijk meer van gelezen had dan ik, want

dat Z.E. alles gelezen had wat erover uitgekomen was, ook in het Duitsch en het Fransch. Z.E. kon me nog wel twintig boeken opnoemen, waarvan ik misschien zelfs nog de titels niet kende."

Thomsons reputatie als koppige nieuwlichter was nu definitief gevestigd. „De karaktereigenschappen van dezen officier vorderen dat hij onder eene gestrenge leiding staat, die zich opgewassen toont tegenover een eventueel aanmatigend optreden zijnerzijds", berichtte Snijders aan kolonel C. de Veer in Leeuwarden, Thomsons nieuwe commandant.

Ruzie
De twee kregen al snel ruzie over de onorthodoxe manier waarop Thomson met zijn soldaten omging, bij wie hij zeer geliefd was. Zijn positie werd na verloop van tijd onmogelijk. Uiteindelijk meldde hij zich ziek. De eigenzinnige Thomson kon een gedwongen overplaatsing op het nippertje ontlopen door zich bij de Kamerverkiezingen van 1905 kandidaat te stellen voor de Liberale Unie in de Friese hoofdstad.
Zijn politieke tegenstanders in Leeuwarden waren de socialist F.M. Wibaut, de ka-

tholiek T.A. Hettinga en de vrijzinnig-democraat M.W.F. Treub. Onder vrijzinnigen deed het volgende gedichtje de ronde:
*Want als Thomson naar de Kamer gaat
Is het uit met zijn vaderschap voor de soldaat
Laat Thomson in de kazerne blijven
Dan zal Treub het met Kuypers bekijken.*
Thomson werd evenwel gekozen en zou acht jaar in de Kamer zitten. Van 1910 tot 1913 was hij ook lid van de Haagse gemeenteraad. Met Colijn kon hij goed opschieten, maar ook Troelstra heeft zich waarderd over hem uitgelaten: „Het was een frissche figuur, die tegenover menigen door ons geëischten maatregel sympathiek stond", schreef de arbeidersleider in zijn *Gedenkschriften*.

Waarnemer
In 1912 brak de Eerste Balkanoorlog uit: Servië, Montenegro, Bulgarije en Griekenland bonden de strijd aan met Turkije. Thomson, met al zijn Indische en Zuid-Afrikaanse ervaring, meldde zich aan. Hij ging als militair attaché naar de Turken, met de bedoeling om van die kant de oorlog te observeren, maar hij werd niet toegelaten op de slagvelden. Daarna verbleef hij korte tijd als waarnemer in Montenegro en Servië.

Bij zijn terugkeer in 1913 werd hij niet meer als Kamerlid gekozen. Thomson trad, nu als majoor, weer in actieve dienst en vertrok naar Groningen om er bataljonscommandant te worden. Zijn verblijf daar duurde twee maanden. Toen Nederland dat jaar door de Europese grootmachten werd aangezoekt om voor de nieuwe staat Albanië een aantal gendarmerie-instructeurs te leveren, gingen Thomson en kolonel Willem de Veer vooruit. De Veer, een wat stijve, oudere carrière-officier, was de broer van Thomsons commandant in Leeuwarden. Op 10 november 1913 stapte het tweetal in de Zuid-Albanese stad Vlore aan wal.

Het gezag in Albanië was in theorie in handen van een Internationale Controle Commissie die was opgezet door de grootmachten. Thomson, De Veer en nog twaalf militairen van Hare Majesteit moesten een politiemacht vormen die orde en rust onder de elkaar bestrijdende groepen en stammen zou brengen. Feitelijk was er alleen in het noordelijke Shkoder en in Vlore sprake van enige vorm van bestuur. Een extra hindernis bleek de rivaliteit tussen Oostenrijk-Hongarije en Italië, die beiden de nieuwe staat in de eigen invloedssfeer wilden trekken.

Al gauw werd duidelijk dat de Nederlanders aan een *mission impossible* waren begonnen. „Ze bestrijden en vermoorden elkander, kennen geen geschiedenis, weten niet eens wat onder autonomie verstaan wordt, kunnen lezen noch schrijven, onderwerpen zich aan geen enkel gezag, wensen geen belasting te betalen en hun enige handwerk is moorden, roven en stelen", schreef de geschokte correspondent van het Algemeen Handelsblad over een van de vele stammen in het noorden van Albanië. Kapitein J. Fabius noemde het land in zijn boek *Zes maanden in Albanië* (later uitgegeven als *Met Thomson in Albanië*) 'een anarchistische woestijn'. „Niemand was geheel open tegenover ons, we werden gesteund zolang het in hun belang was, om een volgend ogenblik weer tegen-gewerkt te worden."

Als staatshoofd fungeerde vanaf begin maart 1914 de Duitse prins Wilhelm von Wied. De Pruis, een aarzelende figuur, was door de grootmachten aangezocht om van Albanië een erfelijk vorstendom te maken. Deze neef van koningin Wilhelmina was voor de geboorte van Juliana een van de kandidaten voor de Nederlandse troon. Von Wied benoemde de inmiddels tot luitenant-kolonel bevorderde Thomson tot commissaris voor Zuid-Albanië. Thomson, die zich nog in Groningen in deze landstreek had verdiept, gebruikte zijn volmachten om de Grieken in het zuiden autonomie te geven. Dat stuitte op felle tegenstand van de machtigste Albanees in de prinselijke regering, Essad Pacha, zodat Thomson van zijn functie werd ontheven.

Minister van oorlog
De verhouding tussen Thomson en De Veer was toen al verziekt. Het dieptepunt werd in mei bereikt, toen de prins Thomson benoemde tot Directeur van de Gewapende Macht. Praktisch kwam dat neer op minister van oorlog. Essad Pacha was eerder met Nederlandse steun gearresteerd en naar Italië verdreven; zijn aanhangers belegerden nu Durrës (Italiaanse naam: Durazzo). De Veer, aan het begin van de missie bevorderd tot generaal, kon de promotie van zijn ondergeschikte niet verkroppen en verliet de stad.

Thomson sneuvelde er. In de vroege ochtend van 15 juni werd hij dodelijk getroffen door een geweerkogel. Volgens Fabius stond die dag de Italiaanse gezant Aliotti op de heuvels buiten de stad op de uitkijk, wetende dat de opstandelingen een overval voorhadden. 'Uit goede bron' wist Fabius dat de Italiaan een machtiging op zak had om Thomson door matrozen te laten arresteren.

Korte tijd later werden de Nederlandse militairen teruggeroepen. Prins Wilhelm von Wied vertrok naar Duitsland. Kapitein Fabius betreurdde de dood van zijn geliefde overste, ook omdat hij meende dat een 'onbegonnen werk' in een 'primitief land' dit offer niet waard was. Minister-president Cort van der Linden noemde in de Tweede Kamer Thomsons dood niettemin „een verlies en tevens een gewin". Zijn verscheiden zou het vaderland grote luister hebben bijgezet.

Het bericht van de dood van overste Thomson, op 15 juni 1914, schokte velen in Nederland. „Sedert die droeve mare tot ons kwam, trilt in ons de snaar van vaderlandsliefde", hield koningin Wilhelmina het Groninger bataljon voor, waarover Thomson twee maanden voor zijn vertrek het commando had gekregen. De kruiser 'Noord-Brabant' stoomde op om het lijk van de overste uit Albanië naar Nederland over te brengen. Op 15 juli was er in Amsterdam een nationale rouwplechtigheid. 's Middags werd de kist per trein naar Groningen gereden, waar onder massale belangstelling de begrafenis plaatsvond.

Door **René Grémaux**
en **Abe de Vries**

„Een dag om niet licht te vergeten", noemde de Nieuwe Groninger Courant. „De begrafenis van overste Thomson ging gepaard met een heftige beweging in de natuur, zoals men het in lang niet ondervonden heeft. Heel deze uitvaart heeft inderdaad iets van de begrafenis van een oud-Noorschen held uit de sagen; eerst de tocht over de zee en nu